

LAIK – ŽUPNI PASTORALNI SURADNIK (KAN. 517, § 2)

Martina Habljak

Ovaj rad pod naslovom „Laik – župni pastoralni suradnik (kan. 517, § 2)“ sažeto prikazuje službu („figuru“) laika župnoga pastoralnog suradnika koja je prikazana u II. poglavlju diplomskoga rada.

Uvod

Sve veće pomanjkanje svećenika u skrbi za duše u župama, svrsishodna raspodjela osoba, promicanja uspješnijega i kordiniranijega zajedničkog pastoralnog djelovanja potaknule su me tijekom filozofsko-teološkoga studija na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na istraživanje pravnoga okvira sudjelovanja i suradnje laika u pastoralnoj brizi za župu. Plod istraživanja sabran je u diplomskom radu pod naslovom: „Suradnja laika u pastoralnoj brizi za župu (kan. 517, § 2)“.¹ Ovaj rad pod naslovom „Laik – župni pastoralni suradnik (kan. 517, § 2)“ sažeto prikazuje službu („figuru“) laika župnoga pastoralnog suradnika koja je prikazana u II. poglavlju diplomskoga rada.

Zakonik kanonskog prava iz 1983.² definira župu kao „određena zajednica vjernika trajno ustanovljena u partikularnoj Crkvi, za koju je pastirska briga, pod vlašću dijecezanskoga biskupa, povjerena župniku kao njezinu vlastitom pastiru“ (kan. 515, § 1).³ U vršenju

¹ Mentor diplomskoga rada je prof. dr. sc. Josip Šalković, a sumentorica je mr. sc. Lucija Boljat, nastavnici na Katedri kanonskoga prava Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Diplomski rad je podijeljen na tri poglavlja: I. poglavlje *Načini povjeravanja župe prema važećem Zakoniku*; II. poglavlje *Figura laika župnoga pastoralnog suradnika (kan. 517, § 2)*; III. poglavlje *Mogućnosti i perspektive suradnje laika u pastoralnoj brizi za župu*.

² Usp. *Codex Iuris Canonici*, auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, u: AAS, 75 (1983.), pars II; hrvatski prijevod: *Zakonik kanonskoga prava*, proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima, Zagreb, 1996. (dalje: ZKP–1983.).

³ Kan. 515, § 1 pravne izvore crpi iz ekleziologije Drugoga vatikanskoga koncila vidi: SC, 42; LG, 26;

službe naučavanja, posvećivanja i pastoralnoga vođenja župnik je pozvan surađivati i s drugim prezbiterima, đakonima i prihvaćati pomoć koju mu pružaju vjernici laici, prema pravnoj odredbi (usp. kan. 519). Da bi tko bio valjano postavljen za župnika, treba imati sveti red prezbiterata (usp. kan. 521, § 1).⁴

Opće je načelo da župnik vodi župnu brigu samo za jednu župu (usp. kan. 526, § 1) i da u jednoj župi bude samo jedan župnik ili voditelj (usp. 526, § 2). Pored ovoga općeg načela zakonodavac u važećem Zakoniku predviđa četiri iznimke: 1) povjeravanje župe ili župa *in solidum* grupi svećenika (kan. 517, § 1)⁵; 2) povjeravanje više susjednih župa istom župniku (kan. 526, § 1); 3) povjeravanje župe (ili više župa) kleričkoj redovničkoj ustanovi ili družbi apostolskoga života (kan. 520, § 1; 571, § 1); 4) povjeravanje jedne (ili više) župe svećeniku s vlašću i ovlastima župnika uz sudjelovanje đakona ili posvećenih osoba ili drugih osoba koja nema svećeničkoga biljega (kan. 517, § 2). Objekt istraživanja usmjeren je na iznimku koja predviđa mogućnost povjeravanje jedne ili više župa svećeniku s vlašću i ovlastima župnika uz sudjelovanje đakona ili posvećenih osoba ili drugih osoba koja nema svećeničkoga biljega (kan. 517, § 2).

CD, 30; AA, 10; AG, 37.

⁴ Red prezbiterata *ad validitatem* izričito se traži za službu župnoga vikara (kan. 546), upravitelja župe (kan. 539) i za svećenike kojima je povjerena *in solidum* pastoralna skrb za župu ili za više župa zajedno (kan. 517, § 1).

⁵ Usp. Jure BRKAN, PASTORALNA BRIGA ZA ŽUPU ILI VIŠE ŽUPA ISTODOBNO POVJERENA "IN SOLIDUM SACERDOTIBUS", u: *VJESNIK FRANJEVAČKE PROVINCIJE PRESV. OTKUPITELJA SPLIT*, 39 (1990.), 33–37; JURE BRKAN, PASTORALNA BRIGA ZA ŽUPU ILI VIŠE ŽUPA ISTODOBNO POVJERENA IN SOLIDUM SACERDOTIBUS, u: *SLUŽBA BOŽJA*, 31 (1991.) 1, 18–28.

Za razliku do prijašnjega Zakonika⁶ važeći Zakonik u kan. 517, § 2 predviđa mogućnost: „ako zbog toga što nema dovoljno svećenika dijecezanski biskup smatra da sudjelovanje u pastoralnom djelovanju župe treba da se povjeri đakonu ili drugoj osobi koja nema svećeničkog biljega ili zajednici osoba, neka postavi nekog svećenika koji će s vlašću i ovlastima župnika voditi pastoralni rad.“⁷ Zakonodavac u kan. 517, § 2 čvrsto ostaje pri tome da je riječ o *participatio in exercitio curae pastoralis*, a ne o vođenju, koordiniranju, oblikovanju, upravljanju župom, što je, prema kanonskim odredbama, povjereno samo jednom svećeniku. Ostaje, dakle, potvrđeno da ovi oblici suradnje i sudjelovanja u pastoralnom radu župe ne mogu ni u kojem slučaju zamijeniti službu župnika. Svima onima kojima se povjerava služba prema kan. 517, § 2 nisu župnici jer samo valjano zaređenom svećeniku može se povjeriti služba župnika (usp. kann. 150; 151; 521, § 1), ali mogu imati pastoralnu brigu u župi u svemu onome što ne traži vršenje svećeničke službe, tj. mogu sudjelovati i vršiti one pastoralne aktivnosti koje ne traže svećenički

⁶ Kan. 517, § 2 nema usporednu vezu u Zakoniku kanonskoga prava iz 1917. Usp. *Codex Iuris Canonici*, Pii X Pontificis maximi iussu digestus Benedicti XV auctoritate promulgatus, u: AAS, 9 (1917.) II, 11–456; hrvatski prijevod: *Kodeks kanonskog prava*, Zagreb, 2007. (dalje: ZKP–1917.).

⁷ Kan. 517, § 2 nema usporednu vezu u Zakoniku kanona istočnih Crkava. Usp. *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, auctoritate Ioannis Pauli PP. II. promulgatus, u: AAS, 82 (1990.) 11, 1033–1364; hrvatski prijevod: *Zakonik kanona istočnih Crkava*, proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima, Zagreb, 1996.

Osim kan. 517, § 2, važeći Zakonik u različitim kontekstima poziva na mogućnost suradnje i sudjelovanja u pastoralnoj brizi vjernika laika koji nemaju svećeničkoga biljega. Usp. ZKP–1983, kann. 225, § 1; 228, §§ 1–2; 229; 230 §§ 2–3; 231, § 1; 861, § 2; 910, § 2; 943; 1112.

biljeg.⁸ U pravno-pastoralnoj literaturi crkvenu službu predviđenu u kan. 517, § 2 nalazimo pod pojmom „župni koordinator“.⁹ Ispravnije je upotrebljavati termin „župni pastoralni suradnik“, negoli termin „župni koordinator“ na što upućuje i *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi* u čl. 1, § 3.¹⁰ Župni pastoralni suradnik, o kojemu govori kan. 517, § 2, ne smije se poistovjećivati sa „stalnom službom pastoralnog asistenta/asistentice“¹¹ ili župnoga animatora ili suradnika volontera.

Odabir osobe prema kan. 517, § 2 može biti usmjeren prema đakonu ili drugoj osobi koja nema svećeničkoga biljega ili zajednici osoba. U tekstu kanona zakonodavac na prvo mjesto stavlja đakone koji u pastoralnom radu u župi sudjeluju u granicama svojih kompetencija (usp. LG, 29), a koje su šire od sudjelovanja i suradnje laika ili posvećenih osoba (redovnika ili redovni-

ca) koje nemaju svećeničkoga biljega. Može se reći da je u ovom slučaju privilegirana prisutnost i aktivnost (prelaznih ili trajnih) đakona u župi u kojoj župnik ne prebiva.¹² Izričaj „zajednica osoba“ upućuju na posvećene osobe koje biskup može na prikladan naći uzeti za pomoć u naviještanju evanđelja (usp. kan. 758), a izričaja „druga osoba koja nema svećenički biljeg“ nedvojbeno upućuju na vjernika laika župnoga pastoralnog suradnika, što je objekt ovoga rada.¹³

1. Defniranje službe

Laik župni pastoralni suradnik prema kan. 517, § 2 ne može se smatrati običnim suradnikom župnika ili ostalih prezbitera, već laikom koji je snagom svoga misijskog poziva ukorijenjen u sakramentima kršćanske inicijacije i pozvan preuzeti pastoralne službe (određene pravom) u kršćanskim zajednicama, u zajedništvu sa zaređenim službenicima (usp. AA, 24). Kada „potreba ili crkvena korist to zahtijevaju, pastiri mogu, u

⁸ Usp. Giangiacomo SARZI SARTORI, La cura pastorale della parrocchia non affidata al sacerdote, u: *Quaderni di diritto ecclesiale*, 9 (1996.), 177.

⁹ O upotrebi termina „župni koordinator“ vidi: Alfredo BATTISTI, Il coordinatore parrocchiale, u: *Il Regno*, 42 (1997.), 538–543.

¹⁰ „Vjernik laik može dobiti opći naziv izvanrednog služitelja samo ako ga je i kada ga je mjero-davna vlast pozvala da ispuni zadaće, ali samo kao zamjena, kako je propisano u kan. 230, § 3 i u kan. 943 i 1112. Naravno, može se koristiti konkretni termin kojim je kanonski imenovana povjerena služba, kao npr. kateheta, akolita, čitač, itd. Privremeno ovlaštenje u liturgijskim činima, koje predviđa kan. 230, § 2, ne daje posebni naziv vjerniku laiku. Zbog toga nije dopušteno da se vjericima laicima nazivaju na primjer, *pastirom*, *kapelanom*, *koordinatorom*, *moderatorom* ili drugim nazivima koji bi mogli, na bilo koji način, pomiješati njihovu ulogu s ulogom pastira, koje je samo biskup i svećenik.“ KONGREGACIJA ZA KLER I OSTALE, *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi*, čl. 1, § 3, Dokumenti 110, Zagreb, 1998.

¹¹ Usp. Pero ARAČIĆ, Nove pastoralne mogućnosti crkvenih službi, u: *Bogoslovska smotra* 72 (2002.), 2–3, 460–464.

¹² Usp. Francesco FRISINA, L'esperienza di un diacono responsabile di una comunità in diocesi di Oppido, u: RAZNI AUTORI, *Unità pastorali – Verso un modello di parrocchia*, Roma, 1994., 129–130.

¹³ O službi laika župnoga pastoralnog suradnika i komentaru kan. 517, § 2 postoji dostatna literatura na stranim jezicima. Npr. vidi: Alfredo BATTISTI, Il coordinatore parrocchiale, u: *Il Regno*, 42 (1997.), 538–543; Giangiacomo Sarzi SARTORI, La cura pastorale della parrocchia non affidata al sacerdote, u: *Quaderni di diritto ecclesiale* 9 (1996.) 177–194; Antonio SÁNCHEZ-GIL, Commentary can. 517, u: *Exegetical commentary on the Code of Canon law* (Ed. Ángel Marzoa, Jorge Miras, Rafael Rodríguez-Ocaña), Volume II/2, Montreal (Quebec), 2004., 1265–1275. Na hrvatskom jeziku postoje tek kratki prikazi pravna okvira te službe. Vidi: Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika* (kann. 224–231). *Poslanje i djelovanje*, Zagreb, 2009., 96–97; Josip ŠALKOVIĆ, *Oblici pastoralnih jedinica u Zakoniku kanonskog prava*, u: *Bogoslovska smotra*, LXXIII (2003.) 4, 841–843; 852–857.

skladu s propisima općeg prava, povjeriti vjernicima laicima neke zadaće koje su u mjerodavnosti njihove pastirske službe, ali koje ne traže sakramentalni biljeg reda¹⁴. Obveza je Crkve, napose dijecezanskih biskupa, promovirati laičke službe, bilo unutar župnih zajednica bez prebivanja (rezidencije) prezbitera, bilo unutar župnih zajednica u kojima prebiva službenik cjelovite brige za duše (npr. župnik).

Kan. 517, § 2 govori o povjeravanju župe od strane dijecezanskoga biskupa kao specifičnu činu njegove vlasti i „sudjelovanja u pastoralnoj skrbi“, tj. pretpostavlja donošenje odluke kojom se povjerava crkvena služba. Sudjelovanje i suradnja laika u pastoralnoj brizi za župu nije novost, dapače karakteristika je različitih povijesnih razdoblja Crkve.¹⁵ Razborito je da u krajevima u kojima se prvi put laici uvode u posebnu službu, kao što je ova, bude *faza pripreme i faza konkretnoga ostvarenja* u kojima će se promicati promjena mentaliteta, vrednovati službe laika, ustanoviti župna pastoralna vijeća, utvrditi sektore djelovanja, kao i njihovo dosadašnje djelovanje u službi župne zajednice.

Župni pastoralni suradnik može se razlikovati od potrebe župe ili župa, ipak njegova „figura“ traži donošenje odredaba na razini partikularne Crkve (partikularno pravo), pazeći pri tome da se ne prijeđu granice općega prava donesenoga u Zakoniku. Naime, povjeravanje ove službe prema općem pravu jest izvanredan oblik sudjelovanja i suradnje laika u pastoralnoj brizi za župu i zahtijevaju određene uvjete. Prije svega, laik može preuzeti ovu službu jedino u

slučaju nedovoljna broja svećenika (*si ob sacerdotum penuriam*), a ne zbog „pogodnosti“, „povlastica“ ili „unapređenja“ laika. Služba laika župnoga pastoralnog suradnika označuje izvršavanje pastoralne skrbi, a ne usmjeravanje, usklađivanje, moderiranje ili upravljanje župom, što je karakteristično jedino župniku moderatoru. Budući da je riječ o izvanrednim oblicima i slučajevima, potrebno je da dijecezanski biskup prije povjeravanja službe laicima upotrijebi i iskoristi sve ostale mogućnosti koje su mu na raspolaganju.¹⁶ Župniku moderatoru pripadaju one funkcije pastoralne skrbi koje su isključivo svećenikove (usp. kann. 530, 532) dok će župni pastoralni suradnik moći vršiti sve one poslove koji ne traže red prezbiterata. Stoga se laiku, kojem je povjerena suradnja u izvršavanju pastoralne skrbi, ne može dodijeliti naslov (ili ne može biti nazivan) „vođa zajednice“ ili bilo koji drugi izraz koji upućuje na župnika.¹⁷

U župama u kojima župnik ne prebiva župni pastoralni suradnik je onaj koji se brine o dobru cijele zajednice i kojemu se svi mogu obratiti za sve što se događa na području pastora u župi. On odgovara za sve događaje u župi i iznosi ih pred župnika moderatora, odnosno onoga svećenika koji je odgovoran za tu župu¹⁸, a po naravi službe član je župnoga pastoralnog vijeća. Zadaća „izvanredne“ suradnje laika u pastoralnoj brizi za jednu ili više župa zahtijeva vršenje vlasti samo za one materije koje nisu pod vlašću ili ovlastima župnika

¹⁴ IVAN PAVAO II., Apostolska pobudnica *Chisti-fideles laici*, br. 23, Dokumenti 93, Zagreb, 1998.

¹⁵ Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 539–540.

¹⁶ Npr. povjeravanje župe umirovljenim svećenicima koji su još uvijek sposobni za takvu službu, povjeravanje više župa jednom svećeniku ili skupini svećenika, đakonu ili trajnom đakonu. Usp. Antonio S. SÁNCHEZ-GIL, *Commentary can. 517*, 1270.

¹⁷ Usp. Antonio S. SÁNCHEZ-GIL, *Commentary can. 517*, 1269–1271.

¹⁸ Usp. Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 541.

moderatora.¹⁹ Stoga župni pastoralni suradnik nije osoba koja sve čini sama u životu zajednice vjernika, već jedan subjekt koji daje učinak djelujući unutar župe, ali ipak s posebnim obvezama: prima potrebe župne zajednice i prosljeđuje ih odgovornome svećeniku ili župnome pastoralnom vijeću; surađuje s odgovornim svećenikom unutar župnoga pastoralnog vijeća u sastavljanju pastoralnoga programa župe; surađuje s odgovornim svećenikom u pripremi pastoralnih djelatnika i u promicanju njihove duhovne, teološke i pastoralne formacije; usklađuje s pastoralnim djelatnicima provedbu pastoralnoga programa, pomaže u izgrađivanju odgovornoga zajedništva, održava vezu i dijalog, posređuje u međusobnim odnosima.²⁰

Josip Šalković smatra da je kan. 517, § 2 potvrda drugih odredaba u važećem Zakoniku koji otvaraju različite mogućnosti suradnje i sudjelovanja laika u pastoralnom radu i brizi za članove župne zajednice²¹, kao npr. vršenje stalne službe čitača i akolita (kan. 230, § 1), privremenih liturgijskih služba (kan. 230, § 2) i izvanrednih služba (kan. 230, § 3), obavljanje službe riječi, predvođenje u bogoslužnim molitvama, krštenje (kan. 861, § 2), propovijedanje (kan. 211, 759, 766, 767, § 1)²², nedjeljna slavlja u odsutnosti svećenika (usp. kan. 1248, § 2)²³, dijeljenje svete pričesti (kan. 910,

§ 2), sudjelovanje kod sklapanja ženidbe (kan. 1112, § 1), vođenje sprovoda (kan. 1176, § 2), katehetsko poučavanje (kan. 776), ostvarivanje djela milosrđa i ljubavi, upravljanje materijalnim dobrima Crkve, vođenje i čuvanje župnih knjiga²⁴, surađivanje u apostolatu bolesnih vjernika.²⁵

2. Odnos između župnika i župnoga pastoralnog suradnika

U slučaju imenovanja župnoga pastoralnog suradnika kan. 517, § 2 nalaže obvezu postavljanja nekoga svećenika s vlašću i ovlastima župnika („moderatora“)²⁶, što otvara niz različitih odnosa između služba i osoba. Npr. prema partikularnom pravu nadbiskupije Udine, u odnosu između župnika moderatora i župnoga pastoralnog suradnika neophodno je stvoriti odnos povjerenja, zdrav međuljudski odnos poštovanja, dogovora u stilu i pastoralnoj metodi te disponiranosti u zajedničkom radu.²⁷

Da bi se izbjegli konflikti uloga i kontrapozicije, potrebno je odrediti funkcije odgovornoga svećenika i izabranoga pastoralnog suradnika. Odgovorni svećenik s vlašću i ovlastima župnika uprisućuje dijecezanskoga biskupa u životu župne zajednice, ima obvezu voditi župu u ime dijecezanskoga biskupa i u punu zajedništvu s njim navijestiti na autentičan i ugledan način riječ Božju, predsjedati liturgijsko-sakramentalnim

¹⁹ Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika* (kan. 224–231), 97.

²⁰ Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 541.

²¹ Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Oblici pastoralnih jedinica u Zakoniku kanonskog prava*, 584–585.

²² Usp. KONGREGACIJA ZA KLER I OSTALE, *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi*, čl. 2.

²³ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER I OSTALE, *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi*, čl. 6.

²⁴ Usp. Giangiacomo Sarzi SARTORI, *LA CURA PASTORALE DELLA PARROCCHIA NON AFFIDATA AL SACERDOTE*, 186–187.

²⁵ Usp. *Rimski obrednik – Red bolesničkog pomažanja i skrbi za bolesnike*, Uvodne napomene, 17; Posebno izdanje 1972.

²⁶ Usp. Giangiacomo Sarzi SARTORI, *La cura pastorale della parrocchia non affidata al sacerdote*, 176.

²⁷ Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 541.

slavljinama, odrediti sa župnim pastoralnim vijećem godišnji pastoralni plan u svjetlu pastoralnoga plana (nad)biskupije, izabrati pastoralne djelatnike i promicati njihovu formaciju, vrednovati karizme i utvrditi precizne zadatke za ostvarenje godišnjega pastoralnog programa.²⁸

Izabrani župni pastoralni suradnik sudjeluje u vršenju pastoralne brige odgovornoga svećenika surađujući s njime u sastavljanju župnoga programa, u pripremi pastoralnih djelatnika, u podjeli pojedinih zadataka, u teološko-pastoralnoj formaciji i prije svega u promicanju međusobne suradnje između pastoralnih djelatnika. Oblici suradnje, kao i specifičnost služba odgovornosti, mogu se odrediti od slučaja do slučaja činom imenovanja.²⁹ Neka specifična i jedinstvena zaduženja odgovornosti i oblici suradnje morat će se s vremenom, tijekom njihova zajedničkoga rada, podijeliti i precizirati.

3. Izbor i kriteriji izbora

Obveza je mjerodavne crkvene vlasti, kada postoji objektivna potreba za „zamjenom“, da izabere onoga laika koji je zdrava nauka i primjerena životnoga ponašanja. Izbor može izvršiti odgovorni svećenik, koji ga i predstavlja biskupu, te župno pastoralno vijeće. Jedino dijecezanskom biskupu pripada pravo imenovanja, obično na određeno vrijeme (npr. na pet godina). Imenovanjem dijecezanski biskup, u dogovoru s odgovornim svećenikom, treba pobliže odrediti obveze i prava župnomu pastoralnom suradniku. U slučaju da jedna župa još uvijek nema osobu sposobnu za izbor i imenovanje, može se pozvati osoba iz druge župe.³⁰

Župnim pastoralnim suradnikom ne postaje se rođenjem nego formacijom. Za župnoga pastoralnog suradnika može biti izabran laik ili laikinja, oženjen ili neoženjen, udana ili neudana; ako je osoba oženjena ili udana, mora imati pristanak ženidbenoga druga, može biti pojedinac ili bračni par. Potrebno je da osoba bude na dobru glasu, vjernik i praktikant, zrela i uravnotežena, diskretna i otvorena, osoba povjerenja u zajednici.³¹ *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi* u čl. 13 donosi da „ne mogu biti prepušteni izvršavanju ovih zadaća oni katolici koji ne provode dostojan život, ne uživaju dobar glas ili se ne nalaze u obiteljima koje se ne vladaju prema moralnome crkvenome nauku“.³² Župni pastoralni suradnik mora posjedovati potrebnu izobrazbu za odgovarajuće ispunjenje zadaća koje su mu povjerene. Njegova funkcija bit će toliko djelotvorna koliko će biti potpomognuta dobrom duhovnom formacijom, animirana evanđeoskom motivacijom i prožeta duhom vjere i služenja. Izabrana osoba mora se razlikovati između ostalih pastoralnih djelatnika po ljubavi, privrženosti župi, pozitivnu iskustvu, crkvenom služenju i punu zajedništvo s Crkvom (usp. kan. 149; 205, 209). Od njega se traži da bude osoba sposobna promicati dijalog i zajedništvo osoba, animirati pastoralne djelatnike, podupirati i vrednovati suradnju svih.³³ Procjena kandidata mora se pratiti i razvijati istodobno s formacijom kandidata.

²⁸ Usp. *Isto*.

²⁹ Usp. *Isto*.

³⁰ Usp. *Isto*, 542.

³¹ Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 542; Antonio S. SÁNCHEZ-GIL, *Commentary can.* 517, 1274.

³² KONGREGACIJA ZA KLER I OSTALE, *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi*, čl. 13.

³³ Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 542.

U tom će se svjetlu procjena kandidata ostvarivati postupno, a prikladnost će se utvrđivati postupnim povjeravanjem sve većih i složenijih odgovornosti.³⁴

U Crkvi u Hrvatskoj nedostaju odredbe partikularnoga prava koje bi regulirale kriterije odabira laika za posebno služenje u Crkvi ili za službu župnoga pastoralnog suradnika.³⁵ Neki biskupi Talijanske biskupske konferencije nude rješenje te uz objektivne kriterije navode i one specifične osobine.³⁶

4. Formacija

Odgovarajuća formacija predstavlja jedan od temeljnih preduvjeta za povjeravanje crkvene službe. Osnovno uporište u vezi s formacijom laika koji se trajno ili privremeno odrede za posebno služenje Crkve je kan. 231, § 1, koji govori o formaciji kao obvezi laika, a ne preporuci (usp. AA, 12; AG, 17). Obvezi laika odgovara dužnost pastira koji osiguravaju mogućnost stjecanja tražene formacije. Formacija treba kandidatu osigurati određena znanja koja su potrebna za vršenje specifične crkvene službe, kako u okviru teoloških disciplina, tako i drugih humanističkih i tehničkih disciplina.³⁷ Od izabраниh laika traži se progresivna duhovna, teološka i pastoralna formacija stečena unutar crkvenih fakulteta ili unutar programa biskupijske kurije. Formacija mora biti u odnosu s pastoralnom službom koju je laik pozvan izvršavati. Njegova duhovna formacija mora biti

potaknuta, vođena i provjerena stalnim odnosom s Božjom riječi. Uz to se podrazumijeva i često primanje sakramenata (ispovijed i euharistija), prakticiranje osobne molitve te osobno duhovno vodstvo i život u zajednici.³⁸ Pod teološko-pastoralnom formacijom smatra se kako je potrebno da župni pastoralni suradnik, uz teološku izobrazbu što je stekao na jednom od visokih teoloških učilišta, sudjeluje i u cjeloživotnoj formaciji, pohađa određene tečajeve, stječe konkretna pastoralna iskustva.³⁹ Odgovoran za provođenje formacije može biti npr. biskupski vikar za laike ili pastoral u biskupiji ili neki drugi svećenik s posebnom dužnošću.

Formacija mora dovesti do toga da župni pastoralni suradnik savjesno, požrtvovno i brižljivo vrši crkvenu službu koja mu je povjerena (usp. kan. 231, § 1). Savjesno vršenje službe ukazuje na postojanje svijesti o tome da se služi po mandatu i u ime Crkve, kao i na osobno poistovjećivanje s duhom i spasenjskom svrhom svake crkvene službe. Požrtvovno vršenje službe ukazuje na gorljivost, postojanost i kontinuiranu predanost službi ili zadaći, a brižljivo na marljivo, profesionalno i stručno vršenje koje je usmjereno prema postupnu poboljšanje provedbe i tehnike koje su primjerene cilju, spasenju duša.⁴⁰

³⁴ Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika (kann. 224–231)*, 151.

³⁵ Usp. *Isto*.

³⁶ Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika (kann. 224–231)*, 150–151, bilješka 9; Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 542.

³⁷ Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika (kann. 224–231)*, 147–148; Antonio S. SÁNCHEZ-GIL, *Commentary can. 517, 1274*.

³⁸ Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 542.

³⁹ Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 542; Antonio S. SÁNCHEZ-GIL, *Commentary can. 517, 1274*; Josip ŠALKOVIĆ, *Obveze i prava vjernika laika (kann. 224–231)*, 153.

⁴⁰ Usp. *Isto*, 148.

5. Ekonomska pitanja

Crkvena služba po svojoj naravi traži očitovanje u svojoj besplatnosti. „Besplatno primiste, besplatno dajte!“ (Mt 10,8). To dakako ne znači ignorirati ekonomska pitanja koja su povezana s crkvenim službama, napose povezana s onima laicima koji se trajno ili privremeno odrede za posebno služenje u Crkvi (usp. kan. 231, §§ 1–2).

S obzirom na prikladnu naknadu (usp. kan. 231, § 2) mogu se primijeniti različiti modeli, no neće biti na odmet da se iznesu opći principi koji daju načelna rješenja. Svaka župa trebala bi podmiriti troškove (prikladnu naknadu) što ih izabrani župni pastoralni suradnik ima u vršenju službe. Župa također mora garantirati socijalno i zdravstveno osiguranje u slučaju da osoba nema drugih oblika osiguranja (usp. kan. 231, § 2). Župa u kojoj župni pastoralni suradnik svakodnevno djeluje (npr. puno radno vrijeme) dužna je osigurati i mjesečnu nagradu kojom će moći udovoljiti svojim potrebama i potrebama obitelji. U slučaju da župa nije u mogućnosti osigurati socijalno i zdravstveno osiguranje te prikladnu nagradu, dijecezanski biskup može se pobrinuti da preko ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika osigura potrebna sredstva.

Konkretne načine ostvarivanja nagrade, socijalnoga i zdravstvenoga osiguranja od slučaja do slučaja može se dogovorno odrediti činom imenovanja (dekretom).⁴¹ Antonio Sánchez-Gil smatra da se obveze i odgovornosti, početak i završetak vršenja zadaća, pitanje prikladne nagrade mogu odrediti ugovorom o radu ili sporazumom.⁴²

⁴¹ Usp. Usp. Alfredo BATTISTI, *Il coordinatore parrocchiale*, 543.

⁴² Usp. Antonio S. SÁNCHEZ-GIL, *Commentary can. 517, 1274*.

Zaključak

Imenovanje laika župnoga pastoralnog suradnika definitivno i u potpunosti ne rješava problem smanjenja broja duhovnih zvanja i ređenika, starenja klera, povećanja broja župa bez župnika te raspodjele klera unutar partikularne Crkve. Iskustvo pojedinih partikularnih Crkava, u kojima je došlo do imenovanja župnih pastoralnih suradnika, pokazuje da nisu nevažni događaj u životu župe i partikularne Crkve, već su providnost i mogućnost promicanja rasta u mentalitetu i u praksi Crkve priznavajući pravedne pozicije laika, njihovo poslanje i djelovanje u duhu Drugoga vatikanskog koncila i važećega Zakonika. Služba župnoga pastoralnog suradnika je konkretno ostvarenje poslanja i djelovanja laika.

U materiji sudjelovanja i suradnje laika u pastoralnoj brizi za župu može se zaključiti da je zakonodavac ostavio širok prostor partikularnom pravu. Bilo bi poželjno da se na razini biskupskih konferencija razradi barem neki referentni okvir koji će omogućiti donošenje homogenih, odnosno međusobno sukladnih rješenja unutar istoga nacionalnog okruženja. U Crkvi u Hrvatskoj nedostaju odredbe partikularnoga prava o suradnji i sudjelovanju laika u pastoralnoj brizi za župu u smislu kan. 517, § 2 pa se partikularno pravo nalazi pred pravim i velikim izazovom, napose ako dođe do većega nedostatka svećenika ili većega broja župa u kojima župnik neće prebivati. U hrvatskim okolnostima za sada nema velika nedostatka svećenika, ali ništa ne priječi da se u onim situacijama u kojima se jednom župniku povjeravaju dvije ili više susjednih župa ili u onoj župi u kojoj župnik ne prebiva postavi župni pastoralni suradnik.

